



L'ANTROPÒLEG ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL, AUTOR DE LA NOVEL·LA 'LA PELL FREDA'

## Intensitat, freqüència i direcció de l'esperança

CERARD HORTA

LA PRIMERA NOVEL·LA DE L'ANTROPÒLEG ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL, 'LA PELL FREDA', HA ESTAT LA REVELACIÓ DE LES LLETRES CATALANES DE LA TEMPORADA AMB UN ÈXIT MOLT DESTACABLE DE VENDES I DE CRÍTICA

L'entrada a l'hivern del 2001 va acollir una novel·la tan dura com recomanable de Lloret (Camaleó, Proa), l'especificació de la qual tenia lloc en una petita illa i el mar que l'envoltava; l'hivern del 2002 ha emparat la primera novel·la d'Albert Sánchez Piñol, que ha conduït l'acció cap a un illot quasi antàrtic penjat d'un fil al bell mig de la mar eterna cantada per Iggy Pop. La coincidència incita a reconèixer la necessitat de tants autors de superar els marcs urbanoindustrial contemporanis per plantejar el camp cru de les relacions humanes. Caldrà gosaria dir-se que tota la novel·listica occidental s'hauria d'enquibir sota l'epígraf del gènere de terror (amb les subvariants de drama, comèdia, aventura, psicològica, etc.), com a reflex explícit de la condició dels éssers a Occident: un immens atzucac, un cul de sac fosquíssim en la lluita per donar sentit a la follia que resta clavada a les consciències d'autors i de personatges, i que els acompanya inevitablement vagin on vagin, per més escarransida i llunyana que sigui l'illa en què desembarquen. Com escrivi el sociòleg Georg Simmel el 1908 (Sociologia, Dip. de Barcelona-Ed. 62), "tot el que comuniquem a una persona amb paraules o d'una altra manera qualsevol, fins i tot el que és més subjectiu, més impulsiu, més confidencial, és ja una selecció del tot anímic real; si qualsevol persona expressés aquest tot anímic real d'una manera precisa tocant al seu

contingut i la seva successió, aniria -si m'és permesa una expressió paradoxal-al manicomi". Per a joia dels lectors, ni La pell freda ni Sánchez seran reclosos en un centre psiquiàtric (una vella tradició europea): les seves pàgines anuncien el plaer implícit de topar-hi alguna cosa més que una bona novel·la d'aventures embotcallada en uns avinents disseny de la coberta (H. Batet), amb fotografia inclosa (M. Heissner).

### L'APOCALIPSI ÉS ARA

L'argument del llibre enxampa per la seva potencialitat, així i tot no és aquí que se'n farà cap síntesi: les troballes de l'obra cobreixen espais molt amplis que cal remarcar. A la incisiva entrevista de Fi-Morèn a Sánchez en aquest suplement (31-X-2002), s'hi palesava la distinció de l'autor en virtut d'antropòleg, ciutadà condemnat a l'estranyament perpetu, tan desclassat com un escombraire, un fuster o un pagès, per bé que coneixedor de les eines mitjançant les quals la disciplina etnològica ha anat erigint el catàleg amagat del ventall humà de representacions del món. Un ventall contradictori i apassionant, en què l'altre acaba remetent cop rere cop al mateix individu, a la mateixa societat constituïda en observadora. El Sánchez antropòleg fraternitza amb el Sánchez indígena català (les referències a la consciència irlandesa -existencial i política, de militant de l'IRA- del protagonista anònim de la novel·la sota la miserable ocupació anglesa no són anecdòtiques), mentre els conflictes individuals bel·ligeren amb els conflictes col·lectius. En queda, a l'interstici que uneix els dintre i els fora, un estat liminar, dinàmic, estructuralment inestable, recobert d'una pell (teixit que separa l'interior i l'exterior, llampec sovint inharmoniu de la fúria que desencadena la trobada) freda. Les tenebres no habiten en la fredor d'aquesta pell; rauen, per contra, en l'acte mateix de la diferenciació antropocèntrica: allà on la pell freda és la pell del monstre, la pell calenta d'alguns humans i societats anihila universos, vides i esperances.

Novel·la magnífica en què l'estremiment emocional avança junt amb l'aventura i, sobretot, amb una reflexió continua sobre els conflictes contempo-

ranis a escales diverses, la qual du el lector a plantejar-se els vaivens dels processos històrics de les societats occidentals amb un sòlid rerefons argumental entorn de la reivindicació de la llibertat i l'obertura del pensament davant de les multiplicitats de percepcions del món. Hi són Conrad, Lovecraft, De-foe, Stevenson (L'estrany cas del dr. Jekyll i Mr. Hyde data del 1886, en plena efervescència europea de la mediuinitat i l'aflorament de les personalitats altres), i hi ha el gran Poe (recordin l'impactant final de Les aventures d'Arthur Gordon Pym, traduït per F. Parcerisas); hi ha el cinema de ciència-ficció (Solaris, de Tarkovski i Stanislav Lem, i les més recents Esfera i Horizonte final) encaminat a remarcar que la suposada monstrositat dels enemics no seria sinó un reflex de la monstrositat pròpia, que la consciència rebutja d'integrar com una part de si mateixa; i hi ha Apocalypse Now de Coppola -Brando s'endú al cau la Bíblia, un resum de La branca daurada, de Frazer, i From ritual to Romance, de Weston- com a afirmació que si les tenebres són inherents a la condició humana, l'anhel dels poders estatals i mediàtics de projectar-les en la dissidència esdevé la consagració del viatge al fons de la nit en què Occident roman enclavat.

Supervivents, resistents, veïns sentenciats a conivir, oficials atmosfèrics repetint-se en el desconcert convertits en colonitzadors inconscients. Més lluny contrabandistes, i un desconsol ferotge, profund, dolorós. Dit altrament: un orfe irlandès caigut d'Europa i confrontat a Batis Caffó, Aneris i els éssers granotots oceànics, ficats en un illot. Homes-acarats a si mateixos, val la pena llançar-se a La pell freda de cap i amb els ulls oberts. Poca cosa en termes quantitativs, es pensarà: ara bé, ¿com insistir que la màxima acció es dona sempre dins l'ànima, que des de la seva infinitud demana ben pocs espais per realitzar-se en el guerrear del món? Perquè l'acció física i psicològica és vibrant, fantàstica. Sánchez teixeix una trama captivadora, lleugera i trepidant en les formes narratives, i a més densa en simbolismes i qualitats reflexives -novel·la fàcil de devorar i laboriosa de compondre-. El fil narrau enxampa el lector a l'inici per portar-lo, en un crescendo articulat intel·ligentment, a un desenllaç trasbalsador. A més, el cos de pensaments que s'hi desenvolupa fuig de moralitzacions. L'articulació del relat és brillant, i els trets dels personatges, els continguts que es posen al descobert i els trànsits emocionals que se succeeixen es tracen amb coherència a l'hora de mostrar l'heterogeneïtat de les racionalitzacions possibles en la trobada fatal a l'illot.

### LECTORS EXPOSATS A L'ABISME

Distincions diverses, com ara la lévi-straussiana entre humanitat i animalitat a partir de l'incest, esdevenen recursos per suggerir vicissituds i paisatges. S'exposa als lectors a l'abisme i se'ls obliga a penetrar el miratge. És així que La pell freda convoca, entre altres, dos dels grans conflictes dels occidentals: les vivències de la sexualitat i la violència. El final és terrible, per les possibilitats distintes que implica i perquè es desitjaria que la novel·la continués. El lector pot triar si la gran batalla universal és aprendre a matar o aprendre a estimar. La segona fa més mal, si bé és potser l'única oportunitat d'agermanar-se amb un mateix i amb el món. Frazer descriu al final de La branca daurada morts, continuïtats i un crepuscle. I malgrat tot, encara que el Sol declini, els noms de l'esperança són infinits. Ave Maria, Sánchez Piñol, benvingut al present d'esperança i tarquim.